

Korthagen en het reflectietekort

Studenten op lerarenopleidingen houden niet van reflecteren. Het is algemeen bekend. En dat vind ik erg jammer, omdat ik, met alle wijsgeren op wiens schouders ik sta, zelfkennis het begin van echte wijsheid vind. En voor zelfkennis zul je moeten blijven reflecteren, tot het bittere einde toe.

Voor [Meso Magazine](#) schreef ik vandaag een boekbespreking van *Leren van binnenuit*, een veelgebruikt boek op lerarenopleidingen. Het is geschreven door [Fred Korthagen](#) en Bram Lagerwerf en het is de belangrijkste publicatie waarmee het belang van (kern)reflectie de lerarenopleidingen binnenkomt. Ik had het al eens eerder ingekeken en iets beviel me er niet aan, maar ik kon er nog niet goed de vinger achter krijgen, wat dat was.

Totdat ik vandaag een ingeving kreeg, wat er aan schort in het boek. Het punt is namelijk, dat de 'diepe kernreflectie', die door Korthagen en Lagerwerf als het hoogste goed wordt beschouwd, in het boek niet uit de verf komt. Het boek is geschreven in een perfecte schoolboekstijl met duidelijke indeling in hoofdstukken, paragrafen en subparagrafen, met genummerde voorbeelden en opdrachten, kadertjes in een kleurtje, verdieping voor slimmeriken en herhaling van de kernpunten op het eind van het hoofdstuk. Perfect studeerbaar, zonder verrassingen, fouten of moeilijke stukken. Net als het echte onderwijs. Toch?

Nee, niet dus. Vanavond las ik dit stuk, [een openhartige bespiegeling](#) op het weblog The Crowd. Onderwijs gaat over kwetsbaar zijn, jezelf durven laten zien, openstaan voor wat je (nog) van anderen kunt leren, hoe pijnlijk dat soms ook is. Het boek van Korthagen en Lagerwerf is te glad, te áf, en daardoor zelf te weinig kwetsbaar, te veel een schoolboek met de impliciete boodschap: 'Doe het nu maar zo.'

Echte kernreflectie, die raakt aan je persoonlijke en professionele identiteit, op datgene waar je ten diepste voor staat, is een wederkerig proces. Dat vraagt moed, en voor de hand liggende, maar heel lastig in de praktijk te brengen vaardigheden als luisteren, erkennen, benoemen en verzoenen. Die wederkerigheid missen studenten in hun opleiding. Zij schrijven wel reflectieverslagen, maar krijgen daar nauwelijks feedback op. Daar hebben docenten namelijk geen tijd voor. Die halen het door de anti-plagiaatmachine en vinken af dat het 'voldaan' is.

Zo wordt kernreflectie, zoals het nu in de praktijk wordt gebracht, het tegendeel van wat het wil zijn: een kunstje, dat niet tot werkelijke verandering 'van binnenuit' leidt. Om daar aan voorbij te gaan, is het niet voldoende om, zoals Korthagen en Lagerwerf doen, te stellen dat de coachingsvaardigheden van de lerarenopleiders op niveau moeten worden gebracht. Dan blijf je weer aan de buitenkant, kom je niet tot de kern van de 'ui'.

Je kunt anderen pas echt helpen die diepere reflectie te bereiken, als je laat merken dat je die niveaus zelf kent, weet hoe het daarbij bij jezelf mee staat, en dat je daarmee om kunt gaan. Dat geeft de veiligheid voor de ander om met je mee te gaan, en een stapje dieper te kijken bij zichzelf. Korthagen laat dat zelf niet zien. De auteur van het bovengenoemde weblog wel. Dat is het verschil. Daarom raakt mij dat blog wel, en het boek van Korthagen, hoe zeer ik het inhoudelijk gezien ook met hem eens kan zijn, niet. En daarom gaat het op veel lerarenopleidingen ook mis, ben ik bang. Het zou interessant zijn als Korthagen daar zijn licht nog eens op zou laten schijnen.